

Apostlenes Gerninger: Om arrestationen af Paulus og appellen til kejseren

Paulus (ca. 10 - 64 e.Kr.) var sammen med Simon Peter en af de mest betydningsfulde af de tidligere kristne missionærer (apostlene). Han var født i byen Tarsus i Kilikien i Lilleasien. Paulus var jøde og var oprindeligt navngivet Saul, men havde af sin fader arvet romersk borgerret. Han talte aramæisk, der var det talte sprog blandt jøder i det 1. århundrede. Han talte dog ligeledes græsk og studerede i Jerusalem den jødiske lov (Torahen, forfattet på hebræisk) hos Gamaliel, en af sin tids mest ansete lovkyndige jøder. Paulus hørte til blandt farisæerne, der holdt på en streng overholdelse af den jødiske lov, og han deltog i forfølgelsen af de kristne. Dog tog hans liv en brat vending ca. år 34 ved Damaskus, hvor han havde en oplevelse af, at Kristus åbenbarede sig for ham. Denne oplevelse fik Paulus til at omvende sig til kristendommen og blive døbt. Herefter påbegyndte han missionsrejser for at udbrede det kristne budskab. Han kom i kontakt med flere kristne, herunder folk, der havde kendt Jesus, mens han endnu levede. Af disse modtog han en lære, som han videreformidlede under sine missionsrejser – en lære, der omfattede Jesu korsfæstelse, død, begravelse og opstandelse samt det gode budskab (evangelium) om syndernes forladelse og frelsen gennem troen.

Idet han forkyndte det kristne budskab blandt ikke-jøder (heraf tilnavnet "Hedningeapostelen") på sine rejser, grundlagde Paulus flere kristne menigheder i bl.a. Syrien, Anatolien, Makedonien og Grækenland. Til disse menigheder skrev Paulus flere breve på græsk, hvori han vejledte dem både i trosspørgsmål, gudsdyrkelse, etik og menighedspleje. Det Nye Testamente indeholder tretten breve, der er blevet tilskrevet Paulus. Dog er det kun de syv af disse, der med sikkerhed kan regnes for autentiske Paulus-breve. De autentiske Paulus-breve (skrevet i perioden ca. 51-58) udgør de ældste skrifter i Det Nye Testamente. Af disse bringes herunder en række uddrag.

Paulus' liv og mission omtales ligeledes i skriftet 'Apostlenes gerninger', hvorfra nedenstående uddrag er taget. "Apostlenes Gerninger" er forfattet af den samme forfatter som Lukasevangeliet. De to skrifers forfatter er ukendt, men tilskrives ifølge den kristne tradition Lukas, som Paulus i sine breve omtaler som læge og sin medarbejder. "Apostlenes gerninger" dateres til omkring år 95 og indeholder en række beretninger om apostlene (udsendingene) – dvs. de første kristne missionærer, der efter Jesu død påtog sig udbredelsen af det kristne budskab.

30

[Ifølge 'Apostlenes Gerninger' vendte Paulus efter sin tredje missionsrejse tilbage til Jerusalem. Den kristne menighed i Jerusalem tager godt imod Paulus, men de ledende medlemmer forklarer ham, at visse kristne, der er konverteret fra jødedommen, er betænkelige ved Paulus, fordi han under sine missionsrejser skulle have sagt, at tidligere jøder ikke længere burde overholde de jødiske skikke. For at modgå deres kritik foreslår man Paulus, at han deltager i et traditionelt jødisk renselsesritual, der strækker sig over syv dage og omfatter besøg og ofring i templet i Jerusalem. Paulus indvilger i dette.] [Kapitel 21:] [...] 27. Da de syv dage næsten var gået, fik jøderne fra provinsen Asien¹ øje på Paulus på tempelpladsen. De bragte hele folkeskaren i uro og greb fat i Paulus 28. og råbte: "Israelitter, kom og hjælp! Her er den mand, som med sin lære alle vegne

40

¹ Grundet sin kristne forkyndelse havde Paulus under sine missionsrejser haft adskillige sammenstød med jødiske menigheder. Under den sidste missionsrejse var der opstået uroligheder og strid mellem Paulus og indbyggerne i byen Efesos i den romerske provins Asia i det vestlige Anatolien. Provinsens jøder var ligeledes blevet inddraget i disse uroligheder (ApG 19,23-40). Nogle af disse jøder er altså ligeledes rejst til Jerusalem, hvor de får øje på Paulus.

og over for alle er imod folket og loven og dette sted. Og han har oven i købet taget grækere med til templet og vanhelliget dette hellige sted.”² 29. De havde nemlig tidligere set Trofimos fra Efesos sammen med Paulus ude i byen, og de troede, at han havde taget ham med til templet. 30. Hele byen kom i bevægelse, folk stimlede sammen, greb fat i Paulus og slæbte ham

5 bort fra templet, og portene blev straks lukket.

31. Da de ville til at slå ham ihjel, gik der melding op til kommandanten for garnisonen om, at hele Jerusalem var i oprør. 32. Han fik straks fat i soldater og officerer og skyndte sig ned til dem. Ved synet af kommandanten og soldaterne holdt folk op med at slå Paulus. 33. Da kommandanten kom derhen, lod han Paulus gribe og befalede, at han skulle lægges i to lænker. Så

10 spurgte han, hvem Paulus var, og hvad han havde gjort. 34. Men nogle i skaren råbte ét, andre noget andet. På grund af larmen kunne han ikke få noget sikkert at vide og befalede så, at Paulus skulle føres ind i borgen.³ 35. Men da Paulus nåede hen til trappen, måtte han bæres af soldaterne, fordi skaren pressede voldsomt på. 36. Hele folkemængden fulgte nemlig med og råbte: ”Væk med ham!” [...]

15 [Det fortælles herefter, at den romerske kommandant giver Paulus lov til at tale til folkemassen, inden han føres bort:] [Kapitel 22:] [...] 3.”Jeg er jøde, født i Tarsus i Kilikien, opvokset her i byen, uddannet grundigt i den fædrene lov ved Gamaliels fødder,⁴ brændende af iver for Gud, ligesom I alle er det i dag. 4. Jeg har forfulgt denne Vej⁵ med død og drab, både mænd og kvinder fik jeg anholdt og sat i fængsel. 5. Det kan ypperstepræsten og hele ældsterådet bevidne. 20

Fra dem fik jeg breve med til brødrene, og jeg rejste til Damaskus for at fængsle folk også dér og føre dem til Jerusalem, så de kunne få deres straf. [...] [Paulus beskriver herefter sin oplevelse på vejen til Damaskus og sin omvendelse til kristendommen og fortsætter:] 17.Og det skete, da jeg igen var kommet til Jerusalem og bad i templet, at jeg faldt i henrykkelse, 18. og jeg så Herren. Han sagde til mig: ’Skynd dig at forlade Jerusalem, for de vil ikke tage imod dit vidnesbyrd om mig.’ 25

19. Jeg svarede: ’Herre, de ved jo selv, at jeg fængslede dem, som tror på dig, og lod dem piske i synagogerne. 20. Og da dit vidne Stefanus’ blod blev udgydt, stod jeg selv ved siden af og bifaldt det og passede på hans morderes kapper.’⁶ 21. Men Herren sagde til mig: ’Gå, for jeg vil sende dig til folkeslag langt borte.’”

22. Indtil Paulus sagde dette, havde de lyttet til ham, men nu råbte de højt: ”Væk med ham fra jordens overflade! Sådan én burde ikke have lov at leve!” 23. Da de skreg og rev deres kapper af og kastede støv op i luften, 24. befalede kommandanten, at Paulus skulle føres ind i borgen, og sagde, at han skulle forhøres under piskning, for at han kunne få at vide, hvorfor de råbte sådan mod ham. 25. Da de spændte Paulus fast for at piske ham, spurgte han den officer, der stod ved siden af: ”Må I piske en romersk borger, og det uden dom?” 26. Da officeren hørte det, gik han

35 til kommandanten og meldte ham det og sagde: ”Hvad er det, du er i færd med? Den mand er jo romersk borger!” 27. Kommandanten kom hen til Paulus og spurgte: ”Sig mig, er du romersk

² Ikke-jøder (hedninge) måtte gerne betræde tempelpladsen, men ikke gå ind i tempelbygningen. Overtrædelse blev straffet med døden.

³ Borgen: dvs. den romerske fæstning Antonia, der lå tæt ved tempelpladsen.

⁴ Gamaliel: En af de mest fremtrædende jødiske rabbinere i det 1. århundrede.

⁵ Denne Vej (της οδου): dvs. den kristne lære / kristendommen

⁶ Ifølge Apostlenes Gerninger (7,54-59) blev Stefanus stenet til døde i Jerusalem, da han forkyndte den kristne lære og pådrog sig de jødiske myndigheders uvilje. Han var dermed den første kristne martyr. Denne begivenhed dateres ifølge den kristne tradition til ca. år 34-35. Paulus var til stede og passede på de kapper, som folk havde aflagt sig for at deltage i steningen.

borger?" "Ja," svarede han. 28. Kommandanten sagde: "Den borgerret har jeg givet mange penge for." Men Paulus sagde: "Jeg er endog født med den!" 29. De, der stod og skulle forhøre Paulus, trak sig nu straks tilbage. Også kommandanten blev bange, da han forstod, at det var en romersk borger, han havde ladet fængsle.

5 30. Men da han ville have sikker viden om, hvad Paulus var anklaget for af jøderne, lod han ham den følgende dag løse af lænkerne og befalede, at ypperstepræsten og hele Rådet⁷ skulle samles. Så lod han Paulus føre ned og fremstillede ham for dem.

[Kapitel 23:] 1. Paulus så fast på Rådet og sagde: "Brødre, med den bedste samvittighed har jeg til den dag i dag levet mit liv for Gud." Ypperstepræsten Ananias⁸ befalede dem, der stod ved siden af ham, at slå Paulus på munden. 3. Da sagde Paulus til ham: "Gud skal slå dig, din kalkede væg!⁹ Du er sat her for at dømme mig efter loven, og så overtræder du loven ved at befale at slå mig." 4. Men de, der stod ved siden af ham, sagde: "Skælder du Guds ypperstepræst ud?" 5. Paulus svarede: "Brødre, jeg vidste ikke, at det er ypperstepræsten. Der står jo skrevet: 'Du må ikke forbande dit folks øvrighed.'" 6. Men da Paulus vidste, at den ene del af Rådet bestod af saddukæere¹⁰ og den anden del af farisæere,¹¹ råbte han: "Brødre, jeg er farisæer og stammer fra farisæere. Nu skal jeg dømmes for håbet om dødes opstandelse!" 7. Da han sagde det, opstod der strid mellem farisæerne og saddukæerne, og forsamlingen blev splittet. 8. For saddukæerne siger, at der hverken er nogen opstandelse eller nogen engel eller ånd, men farisæerne hævder begge dele. 9. Der blev en voldsom råben, og nogle af de skriftkloge fra farisæernes parti rejste sig og gjorde indsigelse: "Vi finder ikke, at den mand har gjort noget ondt. Tænk, hvis en ånd har talt til ham, eller en engel!"

10. Der blev sådan en strid, at kommandanten var bange for, at de ligefrem skulle rive både arme og ben af Paulus. Derfor befalede han mandskabet at gå ned og få Paulus væk fra forsamlingen og ført ind i borgen. [...]

12. Da det var blevet dag, rottede jøderne sig sammen og svor på, at de hverken ville spise eller drikke, før de havde fået Paulus slået ihjel. 13. Der var mere end fyrre med i den sammensværgelse. 14. De gik til ypperstepræsterne og de ældste og sagde: "Vi har svoret, at vi intet vil spise, før vi har fået Paulus slået ihjel. 15. Nu skal I sammen med Rådet anmode kommandanten om at lade ham føre ned til jer, som om I ville undersøge hans sag grundigere. Så er vi klar til at slå ham ihjel, før han når frem."

16. Men da Paulus' søstersøn fik kendskab til dette baghold, kom han derhen, gik ind i borgen og underrettede Paulus. 17. Paulus tilkaldte så en af officererne og sagde: "Før denne unge mand til kommandanten, for han har noget at meddele ham." 18. Officeren tog den unge mand med og førte ham til kommandanten og sagde: "Fangen Paulus tilkaldte mig og bad mig føre denne unge mand til dig. Han har noget at sige dig." [...] [*Kommandanten advares om sammensværgelsen.*] 23. Kommandanten tilkaldte to af sine officerer og sagde: "Fra den tredje time i

⁷ Der er her tale om synedriet (*sanhedrin*), dvs. det jødiske råd, der med romernes billigelse bl.a. kunne foretage afgørelser m.h.t. religiøse anliggender.

⁸ *Ananias*: ypperstepræst 47-56 e.Kr.

⁹ *Du kalkede væg*: Paulus hentyder til Ananias' hykleri. En kalket væg dækker over en murs fejl og mangler.

¹⁰ *Saddukæere*: en jødisk gruppering, der især bestod af præster og folk med tilknytning til templet i Jerusalem.

¹¹ *Farisæere*: en jødisk gruppering, der stod stærkt blandt de skriftkloge. Farisæerne lagde stor vægt på oveholdelsen af Moselovens (Torahens) renhedsforskrifter.

nat skal I holde to hundrede soldater klar til at afgang til Cæsarea¹² og halvfjerds ryttere og to hundrede spydkastere," 24. og de skulle stille med ridedyr, sætte Paulus op og bringe ham frem til statholderen Felix¹³ i god behold.

25. Så skrev han et brev med følgende ordlyd: 26. "Claudius Lysias hilser den højtærede statholder Felix. 27. Denne mand var blevet anholdt af jøderne, og de var ved at slå ham ihjel, men jeg kom til med mandskabet og befriede ham, da jeg erfarede, at han var romersk borger. 28. Jeg sendte ham ned til deres råd, fordi jeg ville vide, hvad de anklagede ham for. 29. Jeg fandt ud af, at han var anklaget for nogle stridsspørgsmål i deres lov, men at der ikke forelå nogen anklage, der kunne medføre dødsstraf eller fængsel. 30. Da jeg har erfaret, at der er planlagt et overfald på manden, sender jeg ham nu til dig. Jeg har også pålagt hans anklagere at fremføre deres beskyldninger mod ham for dig."

31. Soldaterne tog nu Paulus med, som de havde fået ordre til, og bragte ham om natten til Antipatris.¹⁴ 32. Den følgende dag lod de rytterne tage videre med ham og vendte selv tilbage til borgen. 33. Rytterne kom så til Cæsarea, og de afleverede brevet til statholderen og fremstillede også Paulus for ham. 34. Han læste brevet og spurgte, hvilken provins Paulus kom fra, og da han fik at vide, at han kom fra Kilikien,¹⁵ 35. sagde han: "Jeg vil afhøre dig, når dine anklager er kommet til stede." Han befalede, at Paulus skulle sættes i forvaring i Herodes' borg.¹⁶

[Kapitel 24:] [...] [*Det berettes herefter, at ypperstepræsten Ananias og repræsentanter fra synedriet kommer til Cæsarea. Med sig har de en advokat ved navn Tertullus, der fremfører anklagerne mod Paulus. Tertullus, der bl.a. påpeger:*] 5. Det har vist sig, at denne mand er en pest og skaber uro blandt alle jøderne rundt om i verden som leder af nazaræernes parti.¹⁷ 6. Han har tilmed forsøgt at krænke templet, men så greb vi ham og ville dømme ham efter vores lov. 7. Men kommandanten Lysias kom til og rev ham ud af hænderne på os. 8. Og han befalede, at Paulus' anklagere skulle henvende sig til dig. Du kan selv udspørge ham om alt dette og erfare, hvad vi anklager ham for." 9. Jøderne stemte også i med anklagen og forsikrede, at det forholdt sig sådan.

10. Da statholderen gav Paulus tegn til at tale, tog han til orde og sagde: "Jeg ved, at du i mange år har været dommer for dette folk, og derfor forsvarer jeg min sag med sindsro. 11. Du kan forvisse dig om, at det ikke er mere end tolv dage siden, jeg rejste op til Jerusalem for at tilbede. 12. Og ingen har set mig i diskussion med nogen eller i færd med at lave opløb hverken på tempelpladsen eller i synagogerne eller ude i byen. 13. De kan heller ikke over for dig underbygge det, de nu anklager mig for. 14. Men det bekender jeg for dig, at jeg følger Vejen,¹⁸ som de kalder for et parti, og sådan tjener jeg vore fædres Gud, idet jeg tror på alt, hvad der står skrevet i loven og profeterne, 15. og har det samme håb til Gud som de: at der skal komme en opstandel-

¹² *Cæsarea*: havneby nord for Jerusalem, hvor den romerske statholder havde sin residens.

¹³ *Marcus Antonius Felix*: romersk statholder over provinsen Judæa ca. 52-59 e.Kr.

¹⁴ *Antipatris*: by mellem Jerusalem og Cæsarea

¹⁵ *Kilikien*: område i det sydøstlige Anatolien

¹⁶ *Herodes' borg*: Fæstning eller palads opført ca. af den tidligere jødiske konge Herodes den Store, der regerede 37-4 f.Kr.

¹⁷ *Nazaræernes parti*: dvs. de kristne. Betegnelsen er sandsynligvis ikke afledt af Nazaret, men af det hebraiske ord *nasær*, dvs. 'rodskud'. Se Esajas' bog 11,1: "Et skud gror frem fra hans rod."

¹⁸ Se note 5

se af både retfærdige og uretfærdige." [...] [*Efter Paulus' forsvarstale udsætter Felix sagen og forlænger Paulus' fængsling under lempelige vilkår.*]

27. Der gik to år. Så fik Felix en efterfølger, som hed Porcius Festus;¹⁹ men Felix lod Paulus blive i fængsel, da han gerne ville skaffe sig velvilje hos jøderne.

5

[Kapitel 25:] [...] [*Det fortælles, at den nye statholder, Festus, under et ophold i Jerusalem tilbyder de jødiske ledere, at de atter kan fremføre deres anklager mod Paulus i Cæsarea. Det gør de – og Paulus afviser igen anklagerne.*] 9. Festus ville skaffe sig velvilje hos jøderne og spurgte derfor Paulus: "Er du villig til at rejse op til Jerusalem og dér lade din sag pådømme af mig?" 10. Paulus svarede: "Jeg hører under kejserens domstol. Dér bør jeg dømmes. Jøderne har jeg ikke forbrudt mig imod, som du også meget vel ved. 11. Har jeg forbrudt mig og gjort noget, der fortjener dødsstraf, så vægrer jeg mig ikke ved at dø. Men er der ikke noget i det, de anklager mig for, kan ingen udlevere mig til dem. Jeg indanker min sag for kejseren!"²⁰ 12. Da Festus havde forhandlet med sit råd, erklærede han: "Du har indanket din sag for kejseren; for kejseren skal du komme." [...] [*Det berettes herefter, at Festus beholder Paulus under forvaring, indtil han kan sende ham til Rom. Paulus sendes med skib til Rom og efter en lang og farefuld sejlads når han frem til Italien.*]

10

15

25

[Kapitel 28:] [...] Vi²¹ løb ind til Syrakus²² og blev dér i tre dage. 13. Vi lettede anker og nåede derfra til Regium.²³ Dagen efter blev der søndenvind, og den følgende dag kom vi til Puteoli.²⁴ 14. Dér mødte vi nogle brødre, som indbød os til at blive hos dem i en uge. Og så nåede vi til Rom. 15. Brødrene dér havde hørt om os og var kommet helt ud til Forum Appii og Tres Tabernæ²⁵ for at møde os. Da Paulus så dem, takkede han Gud og fik nyt mod. 16. Og da vi var kommet ind til Rom, fik han tilladelse til at bo for sig selv sammen med den soldat, der skulle bevogte ham.

30

17. Tre dage senere sammenkaldte Paulus jødernes førende mænd. Da de var forsamlet, sagde han: "Brødre! Jeg har intet gjort imod folket eller imod fædrenes skikke, alligevel er jeg blevet udleveret fra Jerusalem til romerne som fange. 18. Efter at de havde forhørt mig, ville de løslade mig, fordi jeg ikke var skyldig i noget, der kræver dødsstraf. 19. Men jøderne gjorde indsigelse, og jeg blev nødt til at indanke min sag for kejseren, dog ikke fordi jeg havde noget at anklage mit folk for. 20. Det er altså grunden til, at jeg har bedt om at måtte træffe jer og tale til jer; [...] [*Det berettes herefter, at Paulus omvender nogle af de lokale jøder til kristendommen, mens andre afviser ham.*]

¹⁹ Porcius Festus: romersk statholder over provinsen Judæa ca. 59-62 e.Kr.

²⁰ Som romersk borger har Paulus ret til at anke sin sag og få den forelagt kejseren i Rom.

²¹ Vi: denne passage er én af flere i *Apostlenes Gerninger*, hvor forfatteren skifter fra 3. person ental til 1. person flertal. Disse passager (16,10-17; 20,5-15; 21,1-18; 27,1-16) er del af rejseskildringerne. Forklaringen herpå kan enten være, at forfatteren til skriftet har deltaget i rejserne eller at han benytter en kilde, forfattet af et øjenvidne. Endelig kan vi-formuleringerne afspejle en litterær konvention eller et dramatisk virkemiddel.

²² Syrakus: by på Sicilien

²³ Regium: By på Italiens sydspids

²⁴ Puteoli: Havneby i Napolibugten

²⁵ Forum Appii og Tres Tabernæ: lokaliteter langs Via Appia, der fører til Rom

30. Paulus blev nu hele to år i sin lejede bolig og tog imod alle, der kom til ham. 31. Han prædikede om Guds rige og lærte dem om Herren Jesus Kristus, med fuld frimodighed, uden hindring.

5 *[Her slutter 'Apostelenes Gerninger'. Der hersker usikkerhed om Paulus' videre skæbne, men ifølge den kristne tradition blev Paulus henrettet i år 64 under kejser Neros kristenforfølgelser.]*

10 Uddraget fra Bibelen er fra den autoriserede danske oversættelse, © Det Danske Bibelselskab 1992.